

Székely László
(fordította és magyarázatokkal ellátta)
Énekek éneke

Mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Székely László (fordította és magyarázatokkal ellátta)
Énekek éneke

Nihil obstat.
Carolus Szitkey,
censor dioecesanus.

Imprimatur. 4549/1934.
Vacii, die 22 Sept. 1934.
†Stephanus Episcopus Vaciensis.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1934-ben jelent meg a Szalézi Művek *Lelkiélet Kiskönyvei* sorozatának 6. köteteként a Szalézi Művek kiadásában. Az elektronikus kiadás engedélyét a Szalézi Szent Ferenc Társasága – Don Bosco Szaléziak adta meg. Ezt az elektronikus kiadást a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár elvei szerint korlátlanul lehet lekipásztorni célokra használni. Minden más jog a szaléziaké.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék	3
Bevezető	4
Hogyan olvassuk az Éneket?	6
Az első ének (1,1–2,7) Az első enyelgések	8
A második ének (2,8–3,5) Tavaszi látogatások	10
A harmadik ének (3,6–4,7) Nászmenet, népszokások	12
A negyedik ének (4,8–5,1) A szerelem megpróbáltatásai.....	15
Az ötödik ének (5,2–6,12) A szerelem félreértései.....	17
A hatodik ének (7,1–7,10) A szerelem örömei, tánc, ének, lakoma, dicséreték között	21
A hetedik ének (7,11–8,7) A szerelmesek egyesülése	23
A nyolcadik ének (8,8–14) A menyasszonyt hazaviszik.....	25
Utóhang	26

Bevezető

Parabola kedvelő népek a keletiek. Egy-egy hallott példabeszéden sokáig eltűnődnek. Mi keresztrejtvényekkel gyötörjük magunkat, ők egy-egy mély értelmű példázat dióhéján rágódnak, hogy lelket tápláló beléig eljuthassanak. Fáradtságukat azután ugyancsak megjutalmazza az eszme, amely feltárul elmélkedő lelkük előtt, s minden szépségét megmutatja nekik.

A biblia ezer példát szolgáltat arra, hogyan alkalmazkodott a Lélek a kiválasztott népnek e különben is dicséretes és üdvös tulajdonságához.

Az Énekek éneke is egy nagy hasonlat.

Földi és égi szerelmet nem úgy állít szembe, mint Tizian festménye, hanem a földi tükrében mutatja meg az égit.

Földi halandók futó szerelme, amely új embert állít a világba, kicsi tükör: elmélyülő, jól látó lélek felcsillanni látja benne a teremtő – létre, magasabb létre, kegyelmi életre rendelő – Isten szívének titkát, egyesülni való hajlandóságát, szeretetét.

A bölcsélet azt mondja: „A jó kiárasztja önmagát.” De a biblia egyszerűbben beszél; szerelmes szívű embereket állít elének, és azt mondja: Nézzétek, így szeret az Isten! Így szereti a világot, az emberiséget, az Egyházat, a lelket. Így vágyik utána, így eped érte, így vár vissza mindeneket, amik az ő szívéből kiszakadtak.

Az Énekek éneke tehát nem füledt, érzéki szerelemlről szól. Nem is való azoknak a kezébe, akik azt látnak benne. Nem a Sudermannok értették meg, hanem a Szent Bernátok.

Tárgya Istennek viszonya az emberiséghez, de legkivált választott népéhez és a kiválasztott lelkekhez.

Ezt látta benne az ősz zsinagóga, amely húsvét napján, a többi szent könyv során, ezt is felolvastatta a templomban, óvatosságból csak a harminc éven túl levő hívek számára.

Ezt látta benne az ősegyház is, amely a bizánci zsinaton védelmébe vette a szent könyvet a földies gondolkodású Theodor mopsvestai püspökkel szemben.

Így értelmezték könyvünket azok a szentatyák és misztikusok, akik az Énekek nagy szerelmében az ő legbensőbb Isten-élményüket látták kifejezve.

De ezt az értelmet tulajdonította a szent könyvnek első közönsége is.

El tudom képzelni a merész könyv első hatását.

A zsinagógából elbűvölt lélekkel távozik a hallgatóság. Az olvasmány valóban vonzó volt. Legtökéletesebb művészet ilyen rövid, odavetett mondatokkal ily plasztikus képeket adni tavaszról, tájról, szerelemlről, annyi melegséget árasztani, annyi hangulatot lehelni.

S a problémát fel kellett vetni: mit akart ezzel a szép könyvvel Adonai?

Házastársak örömről, szerelmesek boldogságáról írni?

Nem, az képtelenség. Hogy kerülne szent, ihletett könyvek közé a profán szöveg?

Ha Isten megmozgat egy lelket, hogy írja, amit ő mutat neki, akkor nagyot akar.

Ez a probléma akkor oldódott meg, amikor megfogalmazták. Az Énekek éneke – a „nagyon nagy dal” – az Isten szerelméről szól.

Ó, hiszen féltünk már tőle eleget! Bokrok mögé bújtunk szent színe elől, s onnan dadogott elő vacogva a suta felelet: „Hallottam szavadat a paradicsomban, s megijedtem, mivel mezítelen vagyok; elrejtőztem tehát.” (Gen 3,10)

Amikor a Sinai hegy körül rengett a föld s rengett a levegő, akkor is azt kértük: „Ne szóljon nekünk az Úr, netalán meghaljunk.” (Exodus 20,19)

Pedig valahol, törvények között megírták a szavak: „Szeresd az Urat, a te Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből és minden erődből. Legyenek ezek az igék ... a szívedben, beszéld el őket fiaidnak, elmélkedjél róluk, ha házadban üldögélsz, ha az úton jársz, ha lefekszel, ha

fölkelsz.” (Deut 6,5) De aztán megint „fölte sűrű felhő borítá a hegyet”, és a bölcsesség kezdete és vége megint csak az Úr félelme maradt.

Olyan nehéz is megtartanunk azt a fenséges gondolatot, hogy az Istent szeretni is szabad, hogy az Isten szeret. Többször kinyilatkoztatja, s megint elfeledjük.

Az Énekek éneke azonban olyan vonzóan, kedvesen, feledhetetlenül és elhíthetően állítja elénk ezt az igazságot, hogy megragad az emlékezetben, elbűvöli a képzeletet és lelkes visszhangot kelt a szívfalakon. A régi emberbe ezeken a dalokon át szivárgott mélyebbre az az eszme, amelyet a próféták sokszor inkább negatív formában, dörgedelmesen hangoztattak a „házasságtörő, parázna” népnek, amely Istennel való frigyeről megfélekedett. De hogy az Isten olyan bensőséges egyesülésre törekszik a teremtményeivel, s azért féltékeny a népére, mert szereti és szívére várja: azt az Énekek éneke nyilatkoztatta ki leghatározottabban és legkedvesebben.

Hogyan olvassuk az Éneket?

A nagy ének tehát a Teremtő és teremtmény szerelméről szól. Isten a vőlegény, szerelmese pedig az ő Egyháza, vagy ha rész szerint vesszük, a kiválasztott lélek. Az Egyház, magasztos szertartásaiban és zsolozsmáiban legszívesebben a Boldogságos Szűzre alkalmazza az Énekek éneke szavait, s valóban a „Szentlélek mátkájáról,” a „kegyelemmel teljes Szűzről” nem is lehet szebben szólni, mint a halhatatlan dal szövegeivel.

Aki a szent könyvet a lelkiéletében hasznosítani akarja, ezt a vezérgondolatot tartsa szeme előtt.

Tehát kettőt.

Először azt, hogy a választott lélek valóságos szerelemmel szeretheti az Istent; másodsor pedig, hogy az Isten is nagyon szeret, választott lelkét nemcsak számon tartja, hanem jegyesének is tekinti, s legbensőbb egyesülésre hívja.

Sok lélek nem jut el idáig. Értékelésében talán Isten a legfőbb, de érzélemvilágában nem nagy helyet foglal el. Nem akarja megbántani az Istent, nem akar törvényének ellenszegülni, nem akar Isten gyermekeinek sorából kiesni, még élete árán sem fordítana Istennek hátat. De nem sokat gondol Urára, nem dobban meg a szíve, ha eszébe jut a neve, nem vonzódik igazán hozzá, fut a magánytól, amelyben Isten szavára kellene várakoznia. A köteles istenszeretet legelső fokán áll, hiányzik belőle az Isten áhításának nagyobb foka, heve.

Az Énekek éneke magasabb normát állít a lélek elé.

Vezérgondolatán kívül sok részleges allegorikus alkalmazásra nyújtanának alkalmat a szent szövegek. Ezeket az átvitt alkalmazásokat nem jó erőltetni. Az olvasónak nem ajánlom, hogy mindenütt rejtett hasonlat után szimatoljon. Inkább tartsa szeme előtt az egy nagy gondolatot, s tanulja meg, hogy a kiválasztott lelkek Isten szeretetében sem tanúsíthatnak kevesebb vágyódást, rá gondolást, vonzódást, tetszeni akarást, amint azok, akik a földön, földiesen szeretik egymást.

A földi szerelmen

mutatja be a szent szöveg az égi szerelem fokát.

Éppen azért leírja, le kell írnia a szerelmes pár érzélemvilágát. Ebben a leírásban természetesen korának és földjének szokásait tartja szem előtt.

Még a nászmenetet is felvonultatja; lakodalmas szokások, táncok vonulnak el a szemünk előtt, látjuk a menyasszony megkérését, hazavivését stb.

A szent szöveg erősebb kifejezéseit is az ősi, keleti nép légköre magyarázza meg.

Azt is jó tudnunk, hogy a zsidóknál a házasság már előbb megkezdődött, mielőtt a menyasszonyt a szülői házból végleg hazavezették volna. Jegyeseink tehát voltaképpen házastársak voltak, viszonyukban nem volt semmi erkölcstelen, ellenkezőleg, minden az Isten elgondolása és törvénye szerint való. Így az Énekek énekében nemcsak a lelki élet magasztosul fel, hanem a szerelem, a házasság intézménye is, azáltal hogy nagy égi élmények tükre lesz. Az égi szerelemmel párhuzamban futó földiből értjük meg, hogy az embereknek adott létrehívó hatalom csak kis porció a Mindenható teremtő erejéből. Minden dolog Istent fejezi ki, minden dolog csekély az Isten egész kifejezésére, s minden dolog felmagasztosul azáltal, hogy Istenről beszél.

A keleti szokások hozták magukkal, hogy a jegyespár, amíg „pünkösdi királyságának” ideje le nem telt, királyi párnak számított. Ha tehát a férfi Salamonnak mondja magát, s a menyasszony az ő királyáról beszél, e szavakat nem kell szó szerint vennünk, s jobb, ha egyszerű embereket, a nép fiait sejtjük a jegyesek mögött.

A fordításban

igyekeztünk mindenben híven alkalmazkodni az eredeti szöveghez.

Hogy az Énekek éneke eredetileg vers volt, az bizonyos, a versforma kérdését azonban a kilátások szerint sohasem fogják egészen megnyugtatóan tisztázni a tudósok.

De ha még oly bizonyos volna is az eredeti versmérték, mégsem alkalmazkodnánk okvetlen hozzá. A fordító ugyanis nem akkor lesz hű az eredetihez, ha számunkra már süket, semmitmondó, szokatlanságukkal inkább taszító formáit átveszi, hanem ha olyan versformában szólaltatja meg, amely ugyanazt a hangulatot közvetíti a mi szívünknek, amit az eredeti forma a maga népének adhatott. Azért választottuk a jambikus tercinákat, amelyek az intelligens közönség mai ízlése szerint ennek a mély és tiszta istenszerelemnek kifejezésére legalkalmasabbnak látszottak. Ettől a versformától csak itt-ott kellett eltérnünk, ahol a szöveg megváltozott hangulata szinte népdalszerű versformát javasolt.

Megjegyezzük még, hogy csakis a versbe szedett sorok valók a sugalmazott bibliai szövegből. A többi rész magyarázó közbeszúrás.

A fejezetek – énekek – felosztásán, amely úgyis csak a tizenharmadik századnak itt-ott elsietett alkotása, helyel-közzel változtatni kellett.

A szent könyvhöz bátor kézzel és tiszta szívvel nyúltunk, s azzal a kívánsággal nyújtjuk át az olvasónak, hogy a nagy hasonlatban bűnre hajló képzelettel meg ne rekedjen, hanem a tükörtől a Tükrözöttig jusson.

Az első ének (1,1–2,7)

Az első enyelgések

Az istenszerelem is szerelem. Van benne mérhetetlen gyönyör az Isten közeledtére és neve hallatára; vágyódás bensőségesebb egyesülés után, a király „kamrája” után; van benne lankasztó, telhetetlen és mindig többre vágyó epedés, de van benne az Isten jobbjának, erejének jelenlétében felüdülő élvezet és öröm.

Érzi is a lélek alázatosan, hogy „kissé fekete”, s az élet viszontagságai között befüstösödött; eszmélődik azon, hogy ugyan lesz-e rajt valami szeretni való? Mégis győz benne az optimista bizalom, hogy tetszeni fog.

A lélek Istennel zavartalanul óhajt találkozni és egyedül lenni. Üzenetét várja. A vőlegény szavaiból derül ki azután, hogy Isten sem marad közömbös az utána tudakozódó lélek iránt. Tetszik neki a lélek galambszelídsége, virágtiszta bája, erényeinek nárduszillata. Akarja is ajándékával felékesíteni.

Ha már másodszor olvassuk el az éneket, úgy mondjuk el a menyasszony szavait, mint lelkünk imáját, amelyet Urunkhoz intézünk.

*

MENYASSZONY: (*magában*)

Bár ajka csókja érne engemet!

(*jegyesehez*)

A te szerelmed erős, mint a bor,
És illatos, mint drága, hús kenet.

Kiömlő tiszta olaj a neved;
Ha felhangzik, minden leány szíve
Szerelmesen feldobban, felnevet.

Merre keneted jóillata száll,
Arra futunk. Kamrád vár. Vonj, vezess!
Királynéd vagyok – s te vagy a király.

Sokan szeretnek jóságod miatt.
Szerelmed a bornál is édesebb.
A lányok lelke tebenned vigad.

Hej, Jeruzsálem kevély lányai!
Barna vagyok, mint Kédár sátrai,
Mint Salamon ékes kárpitjai;

De mégis szép, bár kissé fekete,
Mert irigy bátyám olykor énvelem
Nehéz napon szőlőt őriztete.

(S szívem kertjének őrre nem vagyok!)
Üzend meg nékem, szívem kedvese,
Hol legeltetsz, ha majd a dél ragyog?

Hogy ne lássanak meg idegenek,
Nyájuk körül ne kelljen bolyganom,
S úgy örvendhessek délben teneked.

VŐLEGÉNY:

Ha fürkésztél szemed ösvényt kutat,
Ó legszebb lány, csak jer a nyáj nyomán:
Pásztoraim megmondják az utat.

Ha jössz, hódoló lelkem úgy fogad,
Mint mikor jön, ó tiszta gerlicém,
A fáraói diadalfogat.

Gyöngyfüzérés nyakad olyan remek!
Csináltatunk aranyláncot reá,
És lesznek benne szép ezüstszemek,

MENYASSZONY:

Ha királyom nyugvóhelyén pihen,
Jóillatát árasztja nárduszom.
Mint mirha-tarsoly nyugszik keblemen.

Együtt álmodunk éjjel ő meg én.
Viruló ciprusfürt a kedvesem
Szép Engaddi kies szőlőhegyén.

VŐLEGÉNY:

Íme, te szép vagy, szép vagy én arám!
Szemeid jó szelíd galambszemek.
Galambszemekkel nézel énreám.

A második ének (2,8–3,5) Tavaszi látogatások

Az istentávolság és istenközelség lelki állapotát két szép képben mutatja meg ez az ének. Zord télhez hasonlít az Isten szerelmétől megsebzett lélek állapota, ha Istent messze érzi magától. De amikor az Úr megjelenik a lélek küszöbén, a lélek egyszerre eszmél, csupa tavaszt érez magában, s virágos mező lesz körülötte az élet.

A másik kép szerint az istentávolság vigasztalásában vak utcáson jár a lélek, sötétben tapogatózik jegyese után, s gyermeketegyen azt hiszi, hogy mások is értik a gondját. Amikor pedig megjön az Isten, elnyugtatja a lélek minden fáradságát.

*

MENYASSZONY:

Csitt, csitt! Íme megjött a kedvesem!
Gazella-lába mint ugrándozik
A halmokon, a sziklás hegyeken!

Íme közelg. Itt áll a küszöbön.
Benéz a rácson, be az ablakon,
S szerelmes szavakkal beköszön:

VŐLEGÉNY:

Kelj föl, kedvesem, szépem, jer le már,
Hisz elvonult a záporos időszak,
A tél elmúlt, kacag a gerlepár.

Sok szép virágtól földünk már üde.
Eljött a szőlőmetszés ideje.
Első gyümölcsét termi a füge.

Szőlővirág árasztja illatát.
Köszikla odván bűgő kiscalamb,
Én kedvesem, gyerünk a völgyön át.

Siess, galambom, ó hadd lássalak!
Füleimben hadd zengjen szózatod,
Hisz orcád ékes, s édes a szavad.

LEÁNYOK KARA:

Szerelem-szőlőnk már virágban áll.
Fogjátok el a rókakölyköket,
A rókahad még benne kárt csinál.

MENYASSZONY:

Enyém a kedves, s én övé vagyok,
Ki lilium-szépségem élvezi,
Míg majd a hajnal reánk felragyog,

S az árnyak tűnnek friss szele előtt.
Rajta, élvezd szerelmem mámorát,
Mint szarvasborjú a dús legelőt.

Nyoszolyámon is róla álmodom.
Bolyongni küldöm vágó szívemet.
Őt keresem vak utca-sorokon.

Körüljárom a várost, fölkelek
Szűk sorokon keresem s nem találok,
Nem találok, akit lelkem szeret!

Rámtaláltak a város őrei.
– Nem láttátok az én szerelmelem?
Hiszen itt kellett járni őneki!

Az öröket hiába faggatom.
De íme jön, akit lelkem szeret!
Elviszem oda, ahol én lakom.

Anyám házában meghitt kamra vár...
Kérlek titeket a víg gazellára,
Mely a mezőkön szökdécselve jár:

Ó Jeruzsálem szende szüzei,
Föl ne keltsétek alvó kedvesem,
Hadd alhassék, míg jól esik neki.

A harmadik ének (3,6–4,7) Nászmenet, népszokások

Miután a szent könyv Isten és a lélek viszonyát a földi jegyesek szerelméhez hasonlította, a földi jegyeség életképeit tárja elénk. Így kapunk pompás, plasztikus képet a menyegzős menetről. A jegyesek ilyenkor királyi párnak érzik magukat. A nép is úgy ünnepli az ifjú férjet, mint Salamon királyt. Anyja megkoszorúzza, legénytársai trónos gyaloghintóra ültetik, a nép tömjénez neki és magasztalja. A vőlegény azonban az ünneplés mámorában is az ő tiszta arájában gyönyörködik, s minden tetszik neki, amit csak rajta lát.

Aki már benn van az Énekünk gondolkodásában, magától is az eucharisztikus körmenetre, a papjai közt diadalmasan, trónján bevonuló égi Vőlegényre gondol, ha ezt az éneket olvassa. Meghatva gondol arra, hogyan gyönyörködik Krisztus az ő egyházában, illetőleg azokban a tiszta lelkekben, akik szerelmükkel és szépségükkel leginkább az övéi.

*

NÉP:

Ki jó fel ott a pusztán, kicsoda?
Jó, mint a füst, vagy mint a legelő
Mirhás, tömjénes illatoszlopa.

Ihol Salamon gyaloghintaja!
Hatvan vitéz halad az oldalán,
Rémeiket kerget lépteik zaja.

Kardforgató, hadban erős csapat.
Megannyian köréje állanak,
Szétszórni az éjjeli árnyakat.

A gyaloghintó támasza arany,
Ezüsttel bevont minden oszlopa,
Ülése bíbor, mert bélelve van.

Készíttette jó Salamon király
Libanon derék cédrusfáiból.
Ilyet csak gondos szeretet csinál.

Jertek, szüzek, csodálkozzál, Sion!
Fejére anyja font szép koszorút.
Örömapját így üli „Salamon.”

VŐLEGÉNY:

Mely igen szép vagy, barátnóm, arám!
Tekinteted, mint két szelíd galamb,
Fátyolodon keresztül száll reám.

Hajad, mint a fekete kecskenyáj,
Mely Gálaád szelíd lejtőiről
Estelenként a csöndes völgybe száll.

Szép fogsorod oly ép és oly fejér,
Mint nyírás nyája, ikres juh-anya,
Mely megfürdött és ép nyírásra tér.

Ajakad vékony karmazsinszalag.
Halántékod gránátalma-gerezd,
Fejedet fedő fátyolod alatt.

Mint ha Dávid rak bástyafalakat
S tornyán ezernyi pajzsok függenek:
Oly diadalmas gyöngysoros nyakad.

És milyen ékes két szép kebeled!
Mint mikor ikres gazella-fióka
Liliomok közt legelni ered...

Árnyak éjén és szürke hajnalon
A mirhás hegyre föl is fölmegegyek,
Itt marasztal a szép tömjén-halom.

Itt maradok a tömjén-halmokon.
Egészen szép vagy barátnóm, arám,
És nincsen szeplő tiszta arcodon.

MENYASSZONY:
Szép kedvesem, itt boldogok leszünk!
Ágyunk virág, cédrus házunk fala,
Sűrű cipruslomb a mi ereszünk.

Mi vagyok én, egyszerű kikirics,
Völgy ölén nyíló kicsi liliom...

VŐLEGÉNY:
Nos hát akkor tövisek közt viríts.

MENYASSZONY:
Dús almafa, virágba öltözött,
Amely különb az erdő fáinál:
Olyan vagy te az ifjúság között.

Én hát árnyadban letelepülök,
Gyümölcsleid örvendve szagatom,
Édes, hűvös ízükön üdülök.

...Borospince. Cégére szerelem.
Üdítsetek, leányok, almagallyal:
Elepedek szomjamtól betegen.

Mert megsebez s lankaszt a szerelem.
A kedvesem balkarja átölel
És erős jobbján nyugszik a fejem.

VŐLEGÉNY:

A gazellákra kérlek titeket:
Föl ne keltsétek elalélt arám.
Üszőlábakkal, halkán lépjete.

A negyedik ének (4,8–5,1) A szerelem megpróbáltatásai

Az istenszerelem sincs súlyos megpróbáltatások nélkül. A lélek buzgósága lelohad, és ilyenkor Isten jár őutána. Ez az Isten lélekbuzgósága. Ő kérleli a lelket, ő figyelmezteti, hogy a kevélység nem hoz számára meleget, ő jön, hogy sugallataival és édes dicséreteivel fölébressze az ellangyosodott lélek bágyadó szerelmét. Ő gondolkodik úgy a lélekről, mint elzárt szép kertjéről, amelybe csak neki van bemenetele.

*

VŐLEGÉNY:

Libanon orma magas, meredek.
Szerelmem, szállj le, vár a koronád,
Hagyd el a rideg, gögös hegyeket.

Hideg neked a Hermon teteje.
Oroszlán ordít barlangjaiból.
Szanír hegyéről, mátkám, gyere le.

Mi van velem? Nem értem, nem tudom.
Megsebeztél nyakláncod egy szemével
Megsebeztél, én mátkám, szép húgom.

Megsebzett szemed, sugaraival.
Keneted jobb a balzsam illatánál.
A te szerelmed mámoros ital.

Lépesmézet rejt csókos ajakad.
Tömjénillatot lehel a ruhád.
Méz és tej vagy a nyelved alatt.

Elzárt kert vagy te mátkám, szép húgom,
Körülzárt kert, pecsételt, tiszta forrás,
Pecsétjét törni csakis én tudom.

Ó édenkert, ó gyönyörű liget!
Libanon buzgó forrásai küldik
Virányaidra friss vizeiket,

S megöntözik e paradicsomot,
Hogy viruljon benn nárdusz, áloé,
Ciprusvirág és minden balzsamok.

MENYASSZONY:

Rajta, küldd el lány szellőd, dél szaka!
Északi szél, zúgj fel a kertemen,
Hadd szálljon szét balzsamos illata!

És jöjjön bé az én szerelmesem,
Virágos kertje tárva, várva áll.
Fogadja a gyümölcsét kedvesen.

VŐLEGÉNY:

Nos hát a kertembe (te hívtál) bemegyek,
Kebledről balzsamot, mirhacsokrot szedek.
Jöjjetek, barátim, egyetek, igyatok,
Mámoros jókedvben megittasodjatok!

Az ötödik ének (5,2–6,12) A szerelem félreértései

Izrael szerelmes párai szertartásosan is megjátszották a szerelem félreértéseit. A vőlegény kopogtat, de menyasszonya kötődik, könnyű kis kifogásokat talál, kényelmeskedik. A vőlegény megneheztel a menyasszony tréfáiért, s eltávozik. Akkor meg a menyasszony esik kétségbe, s indul keresésére. A nyoszolyólányok ingerlik: érdemes is egy legényért annyit siránkozni! De az arának ez az ingerkedés is csak alkalom arra, hogy jegyese magasztalásába fogjon. Közben a vőlegény is visszatér. Boldogan hallja, hogy menyasszonya hogyan eped utána s hogyan dicséri őt. Gyönyörű magasztalásokkal viszonzza a dicséreteket. A szerelem megpróbáltatásai elmúltak, de az ének végén a menyasszony homályosan még egy megpróbáltatásra céloz: valami négyes fogaton járó nagyúr tehette próbára az egyszerű leányka hűségét.

Ez az ének tehát olyasmit értet meg velünk, ami a földi és égi szerelemnek egyaránt törvénye: a szeretet finom és kényes portéka, kis hűtlenségeken is könnyen eltörik. Isten félti a lelket; akarja, hogy az várja, hívja őt, virrasszon érte s jövetelének zajára szinte álmában is éber legyen s felugorjon. Ha a lélek kifogásokat talál, Isten eltávozik tőle. Akkor sem hagyja el egészen; hallja panaszait, látja hű szerelmét, elfogadja magasztaló imáját, megérti zavarát és megkísértéseit, és újra megjelenik, hogy felderítse a lelki éjszakát.

*

MENYASSZONY:

Én alszom, de álmom le nem igaz.
Hallga! Szerelmem itt van és kopog.
Éber szívem álmában is vigyáz.

VŐLEGÉNY:

Nyiss ki galambom, szeplőtelenem,
Szerelmes húgom, nyiss ajtót nekem.
Harmat tündöklük fürtös fejemen.

MENYASSZONY (*incselkedik*):

Már levettem köntösöm,
Újra föl nem vehetem.
Már megmostam a lábamat,
Újra be nem szennyezem.

*

A nyíláson benyújtja a kezét.
Egész bensőm fölgerjed, megremeg.
A retesről illat száll szertesztét.

Fölkelek, hogy kinyissak. A kilincs
Mírhát csepeg a jobbkezemre le.
Jaj a kedves eltűnt, semerre sincs!

Ó, mikor szólt, lelkem olvadozott!
És most eltűnt! Csak járok, keresem,
Kiáltozok, de választ nem kapok.

Őrök jártak végig a városon.
Megütöttek, sebesre vertek engem.
Elragadták leplező fátyolom.

Jaj, a kedves hová távozhatótt?
Ha meglátjátok, mondjátok neki:
Szerelmem alatt összeroskadok.

NYOSZOLYÓLÁNYOK:

Ugyan, a kedvesed olyan jeles,
Más kedvese fölött olyan dicső,
Hogy érte így unszolnod érdemes?

MENYASSZONY:

A kedvesem különb, mint ezerek.
Fehér is, piros is. Hollóhaján
S pálmás fején arany fej-ék rezeg.

Könnyes szeme csillog mint a patak,
Mint tejben fürdő szép fejér galambok,
Melyek bő forrás partján játszanak.

Mint fűszeres balzsamagy oly finom
Az orcája, és ékes ajaka
Jó illatot árasztó lilium,

Melyről jószagú mirhanedv folyik.
Két keze merő arany karperec,
És benne kő van, drága chrisolith.

Teste, mint az elefántcsont fejér,
Aranytalpú márványoszlop a lába,
S termete a cédrusfával felér.

Kívánatos ő. Ajka csupa méz.
Barátnőim, ilyen a kedvesem,
Hogy lángra gyúl mindaz, ki rája néz.

LEÁNYOK:

Merre szokott járni a kedvesed?
Ó legszebb szűz, szólj, merre térhetett,
Hadd kereshessük őt együtt veled.

MENYASSZONY:

Kertjébe ment a kedvesem talán.
Ott szokott ő balzsamágycak között
Virágot szedni a hegy oldalán.

Övé vagyok én, ő meg az enyém,
Ki élvezi a liliomokat
Kedves mezőink lanka lejtején.

VŐLEGÉNY (*megjön*):

Szép vagy, arám, mint Isten városa,
De félelmes, mint a jól rendezett
Hadseregeknek roppant tábora.

Szép szemeid zavarba ejtenek.
Bennük van Tirsza minden gyönyöre.
Fordítsd el rólam szép galambszemed.

Hajad, miként fekete kecskenyáj,
Mely Gálaád szelíd lejtőről
Estelenként a csendes völgybe száll.

Szép fogsorod oly ép és oly fejr,
Mint nyírás nyája, ikres juh-anya,
Mely megfürdött és most nyírásra tér.

Ajakad vékony karmazsinszalag.
Halántékd gránátalma-gerezd
Fejed fedező fátyolod alatt.

A királynál lehetnek ágyasok,
És feleségek hatvan-nyolcvanan,
És a bájos leánykák száma sok:

De énnekem te vagy egyetlenem,
Édesanyádnak egy nagy öröme,
Én szép szerelmem, szeplőtelenem.

Magasztalják őt a királyi nők,
Ha láthatják a lányok, boldogok,
És a királynék, mind dicsérik őt.

NÁSZNÉP:

Ki ő, aki hajnalként közeleg?
Szép, mint a hold, választott, mint a nap,
S félelmetes, mint rendezett sereg.

MENYASSZONY:

Bejártam én a dióskerteket,
Nézni a völgy rügyeit és az almát,
S a szőlőt: Hátha virágnak eredt.

A lelkemet elfogta zűrzavar.
Ammi-Nadab jött négyes fogatán,
És nem tudtam, nem tudtam, mit akar.

A hatodik ének (7,1–7,10) A szerelem örömei, tánc, ének, lakoma, dicséretetek között

A népszokások folytatódnak. A menyasszony közkívánatra táncol. Násznép és vőlegény egyaránt gyönyörködik kecses lépteiben, pálmafa-termetében, keleties realizmussal leírt szépségeiben. Hogy a szerelem – ha Istenre irányul is – örömet, gyönyört, mámort jelenthet, azt itt látjuk meg legvilágosabban.

*

NÁSZNÉP:

Perdülj táncra, szépséges Szunamit,
Hadd nézhessük mindnyájan gyönyörködve
A szép Abizág mozdulatait.

MENYASSZONY:

Ej, lánysereg, látni minek kívánsz?
Azt nézitek talán Szunamiton,
Hogyan kezdődik a tábori tánc?

NÁSZNÉP:

Sarus lábad léptei kecsesek,
Csípőd ringása, mint az ékes nyaklánc,
Melyet alkottak mesteri kezek.

Öled kehely és benne borital.
A tested meg búzaszínű kepe,
Koszorúzva rét liliomival.

Kebled mint kicsiny gazella-fiak,
Szemeidhez hasonlít Hesebon,
Eget tükröző tavai miatt.

Orrod Damaszkuszt néző Libanon,
Hajad hulláma Kármel rőt hegye,
Királyokat is rabláncokba fon.

VŐLEGÉNY:

Mily bájos vagy te, szívem mosolya!
A termeted daliás, sudár pálma,
És két kebled rajt fürtös datolya.

Mondám magamban: Hív a pálmafa.
Felkúszom szagos gyümölcseiért.
Kebled: gyümölcse, szád: az illata.

Mert ajkad bor, a bornak legjava,
Méltó arra, hogy szürcsölve ihassa
A kedvesednek szomjas ajaka.

A hetedik ének (7,11–8,7) A szerelmesek egyesülése

Drámai költeményünkben fejlődés van. A vágyódásból mérhetetlen és olthatatlan szenvedély lett; lángoló tűz, amelyet tengerek nem olthatnak el. Ez a szerelem erős és örök; meg nem szűnő együttlétre és legbensőbb egybeforradásra vágyik. Vágya gyógyíthatatlan seb a lelken, amely a földi pálya folyamán örökön fájni fog, s csak az örök tanyán, a mennyországban nyer végleges kielégülést.

Az olvasó gondoljon itt arra, hogy nem méltó Istenhez a vallásosságnak hétköznapi foka, s ne hagyja megszegyenülni Istenhez való vonzódását a földi szerelmesek lángoló érzelmei előtt. Legyen Urához való érzése elszánt, forró, emberi tekintetekkel nem törődő és minden áldozatra kész. Istenben pedig higgyen: neki is szenvedelme a mi lelkünk; keresi, hogy hazavihesse.

*

MENYASSZONY:

A kedvesem énutánam eped.
Jer a mezőre, háljunk a tanyán.
S bolyongjuk be reggel a réteket.

Lássuk, nyílik-e a szőlővirág,
S virágzik-e a gránátalmafa?
Ott adom majd neked szerelmem át.

Mandragóra áraszt ott illatot
És sokféle régi és új gyümölcs,
Melyet számodra arád elrakott...

Mért nem lehetünk ketten, te meg én,
Édes testvérek, bátyó és huga,
Felnövekedtek egy anya tején?

Akkor köztünk szabad volna a csók,
S nem érnének az utcán szüntelen
Szerelmünk miatt gáncsos durva szók.

Anyám házába vezetnék el,
Mekínálnálak gránátalma-musttal
És fűszeres bor tűz-cseppjeivel.

Megsebez és lankaszt a szerelem.
A kedvesem balkarja átölel
És erős jobbján nyugszik a fejem.

VÓLEGÉNY:

Ó Jeruzsálem szende szüzei,
Föl ne keltsétek elalélt arám,
Hadd pihenhessen, míg tetszik neki.

NÁSZNÉP:

Ki az a férfi és ki az a lány,
Ki jó a pusztán gyönyörítasan
És bágyadozik kedvese karán?

VŐLEGÉNY:

Itt fogant téged hajdan az anyád,
E titokzatos almafa alatt.
Szerelmem, verjünk mi is itt tanyát.

MENYASSZONY:

Mint pecsétgyűrűt a szíved fölött,
Úgy hordj engem kebleden, karodon,
Mert a szerelem erős és örök.

Mint a halál, erős a szerelem,
És a féltés mar, mint az alvilág,
Lángoló tűz az, emésztő elem.

Nem sodorják el sodró folyamok,
Nem olthatják el tengernyi vizek.
Elhamvadnak benn házak, vagyonok.

A nyolcadik ének (8,8–14) A menyasszonyt hazaviszik

A lány hazavezetésének is megvoltak a zsidó népnél népies szertartásai. A vőlegény – aki voltaképpen már férj volt – a leány családjától elkérte a lányt, s ilyen alkalmakkor, úgy látszik, a hozomány is szóba került. Előjöttek a leány bátyjai s incselkedtek: hiszen még kicsiny és fejletlen a húguk. A kis menyasszony azonban ügyesen visszavágott. A vőlegény, aki örömeiben Salamonnál is gazdagabbnak érzi magát, boldogan viszi haza asszonyát, aki maga is kéri, hogy a körülálló kíváncsi barátok köréből friss gyorsasággal repüljenek ki már.

Akit az Isten elhí magával családi házából, eddigi világából, az gyakran hall hasonló ellenvetéseket, nehézségeket; kicsinynek, fejletlennek tartják a nagy hivatásra. Törékeny természetét, egészségét, földi jólétét féltik az Isten szerelmétől. Az istenes lélek azonban nagy erősséget érez a szívében, mintha tornyok nőttek volna a benső várkastélyon. Átadja magát égi jegyesének, hogy kiragadtassék földi kötelékei közül, és Isten szíve legyen a hajlékává.

*

A MENYASSZONY BÁTYJAI:

Kicsi még kis hugunk, nem nőtt meg kebele.
Most mégis megkérik, mit is tegyünk vele?
Ha fal, tegyünk rá ezüst ormokat,
Ha ajtó, fedje cédrus-burkolat.

MENYASSZONY: (*visszavág*)

Fal vagyok, s keblem torony e falon,
Azért lakik benn béke s nyugalom.

VŐLEGÉNY:

Gazdagabb vagyok, mint dús Salamon.
Ő szőlőjén örökkel osztozott.
Én magam vagyok úr a javamon.

Te, ki a kies kertekben lakol,
Barátaim lesik a szavadat.
Hadd halljuk hát szép hangodat. Dalolj.

MENYASSZONY:

Fuss, mint szarvasfi, én szerelmesem!
Mint gazella, amely ugrándozik
A fűszeres illatú hegyeken.

Utóhang

Lisieuxi kis Teréz írja önéletrajzában, hogy egy rokon házaspár látogatta meg. „Amikor meglátogattak – írja – és Janka elmondotta, mily gyöngéd figyelmességgel veszi körül férjét, szívem fájdalmasan feljajdult. „Ne mondják, ne mondhassák, hogy egy feleség többet tett az ő férjéért, mint én Jézusért, az én szerelmes Jegyesemért.” És újult buzgalommal láttam hozzá, hogy minden cselekedetemmel a mennyei Jegyesnek, a királyok Királyának tetszését megnyerjem, aki kegyesen fölemelt, és velem, a föld porával, szövetségre lépett.”

Kívánom, hogy az olvasó lelkében is ilyen buzdulást váltson ki az Énekek jegyeseinek példázata.